

Cordaid

Hoe het migratiebeleid van de EU of van het Koninkrijk der Nederlanden nieuwe humanitaire crises veroorzaakt

Ronde Tafel bijeenkomst 31 maart 2020

De opvang van vluchtelingen en migranten op de Griekse eilanden en op de ABC-eilanden in het Caribische gebied schiet dermate te kort dat er mensonterende en zelfs levensbedreigende situaties ontstaan. De verspreiding van het COVID-19 vergroot de urgentie nog aanzienlijk. Cordaid, Stichting Vluchteling en KUNO wilden met deze bijeenkomst laten zien hoe 'ons' beleid (het beleid van de Europese lidstaten en de Europese Unie, cq. het beleid op de ABC eilanden, van het Koninkrijk der Nederlanden en van Nederland) ertoe leidt dat er nieuwe en vermijdbare crises zijn ontstaan waar wij als Nederlanders medeverantwoordelijk voor zijn. Daarnaast wilden zij met maatschappelijke organisaties en academici die actief zijn op het gebied van humanitaire hulp, mensenrechten en vluchtelingenproblematiek, en met medewerkers van politieke vertegenwoordigers verkennen hoe er nieuwe (politieke) aandacht gevraagd kan worden voor deze door ons beleid veroorzaakte humanitaire crises.

Sprekers

- Rosa Duran (Movement on the Ground): de situatie op Lesbos
- Barbara Boekhoudt (Stichting Vluchteling): acties in Nederland t.b.v. Lesbos
- Kelly Bendelow (UNHCR): de situatie op de ABC-eilanden
- Prof. Thea Hilhorst (ISS, Erasmus Universiteit)

Lesbos

Rosa Duran, *Island Representative op Lesbos, Movement on the Ground*

Momenteel zijn er 20.000 mensen in het vluchtelingenkamp op Lesbos (Moria), terwijl er plek is voor 3000. Velen wonen in zelfgemaakte hutjes, zonder voorzieningen. Er waren meerdere NGO's aanwezig op het eiland. Echter hebben sommigen zich moeten terugtrekken vanwege de toegenomen spanningen van afgelopen maand tussen de lokale gemeenschappen, lokale autoriteiten, vluchtelingen en Ngo's. Er heerste onrust op Lesbos. Vervolgens kwam de Corona crisis. Iedereen maakt zich hier grote zorgen over. Veel van de overgebleven hulporganisaties hebben hun programma's moeten sluiten. De toegang tot kamp Moria is heel beperkt; slechts een handjevol organisaties heeft nog toegang tot het kamp. Voor de werknemers gelden strenge maatregelen. Ook de inwoners van het kamp hebben minder vrijheden; zij mogen niet zomaar het kamp meer in en uit lopen om het besmettingsgevaar zo klein mogelijk te houden.

In Moria is nog niemand positief getest. Er zijn een aantal verdachte gevallen getest, maar deze kwamen negatief terug. Elders op Lesbos zijn overigens al wel een aantal corona gevallen vastgesteld.

Actie in Nederland voor Lesbos

Barbara Boekhoudt, policy & advocacy officer Stichting Vluchteling

Gezien de zeer slechte omstandigheden van de vluchtelingen op Lesbos en het feit dat de eerste Corona-besmettingen zijn vastgesteld is het slechts een kwestie van tijd voor mensen een voor een zullen sterven. Er is onvoldoende capaciteit voor adequate zorg. Er is weinig tot geen bereidheid vanuit de Griekse overheid om vluchtelingen over te plaatsen naar het vasteland. Het is de verantwoordelijkheid van Europa om hierin te stappen.

Stichting Vluchteling pleit ervoor om de vluchtelingen over te brengen naar Europese lidstaten. Sommige landen hebben dit toegezegd, maar Nederland houdt zich stil. Zij verschuilt zich vooral achter de roep om hulpprogramma's op te zetten die sturen op structurele oplossingen. Het kabinet geeft aan niet mee te willen werken aan ad-hoc overplaatsingen van vluchtelingen. Er zijn echter ad-hoc oplossingen nodig om een humanitaire ramp te voorkomen.

Het kabinet toont geen solidariteit, terwijl er wel degelijk draagvlak in Nederland bestaat om voor de overplaatsing van vluchtelingen. Verschillende Nederlandse gemeenten hebben zich hierover uitgesproken. Ook Nederlandse artsen (onder #sosmoria) en het Europees parlement doen oproepen om in actie te komen.

Curaçao en Aruba

Kelly Bendelow, protection officer Aruba & Curaçao, UNHCR

Momenteel verblijven ongeveer 16.500 Venezolanen op Curaçao, en 7.000 op Aruba. Dit zijn aanzienlijke aantallen, gezien de relatief kleine populatie op beide eilanden. De lokale bevolking is niet voorbereid om deze aantallen vluchtelingen op te vangen. De Venezolaanse vluchtelingen zijn kwetsbaar; het risico op (seksuele) exploitatie en misbruik is levensgroot.

Met de komst van het Corona virus, verkeren de eilanden in verschillende stadia van lock down. Hun economieën zijn grotendeels afhankelijk van de toeristenindustrie, welke op dit moment platligt. Corona verslechtert de positie Venezolanen op de eilanden: velen van hen kunnen niet langer werken, met als consequentie dat er geen geldovermakingen naar familie en vrienden in Venezuela meer kunnen gaan.

De vraag hoe de mensen die nauwelijks konden voorzien in hun levensonderhoud nu zullen overleven komt op. Hoe kunnen wij gehoor geven aan deze noden? Daarnaast zijn wij bezorgd over de toegang tot medische zorg, vooral voor de ongedocumenteerden. De overheden van Curaçao en Aruba erkennen de situatie rondom de Venezolanen op de eilanden niet als een vluchtelingenprobleem. De overheid reageert vanuit het perspectief van migratiehandhaving. Er wordt niet gescreend op kwetsbaarheid of de behoefte aan bescherming; het overheersende beeld is dat de Venezolanen economische migranten zijn, die zo snel mogelijk gedeporteerd moeten worden. Vooral op Curaçao is dit het geval. Er is geen politieke wil om legale wegen voor bescherming te verschaffen.

De buurlanden hebben betere visum- en migratieopties. Echter geven de ABC-eilanden aan: wij zijn maar kleine eilanden, dus de vergelijking gaat niet op. Een betere vergelijking is met andere omliggende eilanden. Ook hier zien we echter dat deze meer en betere maatregelen hebben ondernomen voor de Venezolanen (bijvoorbeeld in de Dominicaanse Republiek en Trinidad).

De overheden van Aruba en Curaçao hebben meerdere hulpverzoeken voor extra steun in de aanpak van ongedocumenteerde Venezolanen gedaan aan de Nederlandse overheid. De hulpvraag van Curaçao bestaat voornamelijk uit hulp bij opvang (in detentiecentra) en uitzetting. We moeten ons afvragen of dit in lijn is met wat Nederland wil bieden op de eilanden.

Iris van Dijk, masterstudent Universiteit Maastricht

Het lukte onderzoeker Iris van Dijk helaas niet aan te haken op de video-conference.

Hieronder een samenvatting van de situatieschets die zij had willen geven.

Afgelopen zomer (2019) hebben Iris van Dijk en Maartje Muskens onderzoek gedaan naar de Venezolaanse crisis en de vluchtelingenstroom naar Curaçao. In deze groep zijn vooral vrouwen kwetsbaar vanwege een verhoogd risico op gezondheidsklachten, seksuele uitbuiting en misbruik en discriminatie.

Het onderzoek richtte zich op Venezolaanse trago-meisjes, vrouwen die in zogenaamde sneks, of kroegen, werken en een commissie krijgen voor het aantal drankjes dat ze mannen voor hen laten kopen. Voor dit onderzoek zijn 20 trago-meisjes geïnterviewd. Alle meisjes zijn onder valse voorwendselen in het trago-werk terecht gekomen. Het werk is zowel fysiek als mentaal zwaar. De meisjes zijn bang, voelen zich onveilig, de arbeidsomstandigheden zijn zwaar en extreem vermoeiend; het inkomen is onstabiel; er is veel verdriet vanwege het denigrerende karakter van het werk en de schaamte naar het thuisfront in Venezuela (waar ze vaak een goed betaalde baan hadden); er is angst om ziek te worden (geen zorgverzekering) en discriminatie is een groot probleem. De vrouwen gaan hier verschillend mee om. Ze vermijden de politie (er is een waarschuwingsnetwerk via whatsapp), seksuele en financiële uitbuiting worden niet gerapporteerd aan de politie uit angst; om financiële problemen te voorkomen zoeken

de vrouwen vaak nog extra banen in de informele sector, zoals schoonmaakwerk of oppassen.

Doordat de vrouwen niet geregistreerd zijn vallen ze buiten het beeld van internationale NGOs. Dat is problematisch. Registratie kan helpen bij het verkrijgen van tijdelijke werkvergunningen en de toegang tot gezondheidszorg. Om discriminatie tegen te gaan is ook meer zichtbaarheid en kennis nodig bij de lokale bevolking door middel van campagnes om begrip te creëren. Dit zou dan ook weer politiek draagvlak kunnen verschaffen.

Een aftrap voor verdere discussie

Thea Hilhorst, hoogleraar Humanitaire Hulp, ISS

Nederland heeft een speciale verantwoordelijkheid heeft op beide de Griekse eilanden (welke onderdeel zijn van Europa) en de ABC-eilanden (welke onderdeel zijn van het Koninkrijk der Nederlanden). Nederland draagt meer verantwoordelijkheid voor deze situaties dan wanneer het bijvoorbeeld om Afrika gaat, maar komt hier niet goed mee uit de voeten.

Het is ingewikkelde materie: het betreft in beide gevallen kleine eilanden. In beide situaties heerst angst voor de (hoeveelheid) vluchtelingen; deze moeten we serieus nemen. Lang heeft op de Griekse eilanden solidariteit de boventoon gevoerd, maar die tijd lijkt nu voorbij. Ook hebben beide gevallen nu te maken met een nieuwe situatie vanwege corona; er heersen economische- en gezondheidsonzekerheden.

Wat ons de komende tijd te wachten staat is zorgwekkend. Nederland pakt haar verantwoordelijkheid niet en dat is pijnlijk. Nederland heeft de verantwoordelijkheid om ook naar tussenoplossingen te kijken, niet alleen naar juridische- of asielprocedures. Mogelijk zijn er oplossingen te vinden in het Global Compact on Migration.

Algemene bevindingen uit de discussie die volgde op de inleidingen.

Politieke wil m.b.t. ABC-eilanden

- Het komt de **Nederlandse** regering soms goed uit dat er geen **politieke wil** is om verandering door te voeren, en om het niet als humanitaire crises te bestempelen. We moeten de beeldvorming hierover veranderen, en de mensen in de achterkamertjes overtuigen van de noodzaak hiervan.
- De **Nederlandse** aanpak getuigt van grote terughoudendheid. De regering ziet het niet als hun verantwoordelijkheid. Ze blijven in juridische termen vallen, maar we moeten het hebben over mensenlevens.
- Er zijn mogelijk **Europese fondsen** (DevCo) beschikbaar voor de ABC-eilanden: het loont de moeite dat uit te zoeken. Ook of er voorwaarden worden gesteld aan deze fondsen
- De **Curaçaose** overheid heeft aangegeven liever **geen financiële aanvragen meer** te doen (in Den Haag), omdat het te veel energie en tijd kost.
- Nederlandse overheidsorganisaties kunnen pas hulp bieden op de ABC-eilanden in reactie op een **hulpverzoek**. Daardoor is er veel aandacht voor detentie en grensbewaking en niet voor de opvang van kwetsbare vluchtelingen.
- De eilanden hebben het (economisch) zeer zwaar en kunnen een goede opvang niet zelfstandig realiseren. Maar daarmee is het probleem niet weg. De angst voor een toestroom aan hulpbehoevende Venezolanen beïnvloedt de keuzes van politici en burgers.

Bevolking ABC-eilanden

- Een veelgehoord argument op Curaçao is: we kunnen het niet aan. Maar de vraag zou moeten zijn: wat kan je wel doen? In plaats van het over de beperkingen hebben (overheidskosten, vluchtelingencrisis, COVID-19), moeten we het hebben over de **krachten van mensen**.
- De **urgentie** en zichtbaarheid van de situatie op de ABC-eilanden moet beter **zichtbaar gemaakt worden** in Nederland én op de eilanden. De armere lokale bevolking op Curaçao is noodgedwongen vooral bezig zichzelf te helpen, maar rijkere zijn slecht op de hoogte van de situatie van de Venezolanen.

Politieke wil m.b.t. Griekse eilanden

- De discussie over de situatie op de Griekse eilanden zit vast op het niveau van de **Europese Raad**.
- De situatie op de Turks-Griekse grens onlangs, maakte mensenrechtenschendingen duidelijk zichtbaar. Europa probeert de Griekse overheid hierop aan te spreken, maar Griekenland geeft aan het niet op te kunnen lossen. De oplossing moet vanuit Europa komen.
- De Europese Commissie werkt aan **nieuw pact** dat een oplossing moet brengen voor op de verdeling van vluchtelingen (relocatie). Het huidige systeem werkt niet. Het risico is echter dat een nieuw pact leidt tot een versterking van het huidige beleid (en niet solidariteit versterkt). Het **maatschappelijk middenveld**

kan de roep om solidariteit versterken. Het Europees Parlement gaat dit pact behandelen: het maatschappelijk middenveld kan (moet) dit moment benut voor een stevig **lobby** gericht op solidariteit

- De huidige situatie gaat verder dan een gebrek aan politiek wil; het is kwestie van **ethiek** geworden. De vraag is: hoe kunnen we dat nu nog duidelijker maken, zodat de juiste stappen vanuit de Nederlandse politiek gezet zullen worden. Verschillende gemeenten geven aan dat er draagvlak is om **500 kinderen** uit Griekse vluchtelingenkampen op te vangen. Waarom werkt de minister dit tegen?

Politieke wil - algemeen

- Onderzoek laat zien dat er al lang een noodzaak is voor ander beleid. Er is echter geen **politieke ruimte** om het debat hierover te voeren. Deze week is een brandbrief gestuurd naar de Europese Commissie met de vraag: jullie financieren al dit onderzoek, waaruit elke keer blijkt dat er een andere koers nodig is, waarom doen jullie dan geen aanpassingen? De rol van academici is om het debat te blijven voeden met feiten.
- Er zijn vanuit het NGO-veld coalities actief die pleiten voor menswaardiger oplossingen voor vluchtelingen op de Griekse eilanden of de ABC-eilanden. Er lijkt **behoefte aan** een veel **breder coalitie**; niet met 12 of 15 organisaties, maar met 300; niet een coalitie gedragen door het maatschappelijk middenveld, maar mede gedragen door bedrijven, politieke organisaties en anderen. Zoek goed onder de ondernemers met een oog voor menselijke waarden, bijvoorbeeld die bewust vanuit een Christelijke traditie werken of met een politiek verleden. Benader deze CEO's persoonlijk: coöperaties bestaan uit individuen; sommige van hen hebben grote invloed.
- Het **moment** waarop de Europese Raad komt met het voorstel voor een nieuw pact voor de opvang van vluchtelingen in Europa is een belangrijk moment. Dan moet die brede coalitie al klaar staan.

Dit project heeft financiële steun ontvangen van het Development Education and Awareness

Raising programma (DEAR) van de Europese Unie.

